

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р ИВАН ХРИСТОВ РАНЧЕВ, ЮФ на ПУ „П. Хилендарски“

член на Научното жури в процедурата за придобиване на образователната и научна степен „доктор“, по област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, обявена в ПУ „П. Хилендарски“ по докторска програма „Наказателно право“ със задочен докторант Красимира Ипократова Ипократова към катедра „Наказателно-правни науки“, с научен ръководител доц. д-р Тервел Георгиев,

ОТНОСНО дисертационен труд на тема: **НАКАЗАТЕЛНОПРАВЕН РЕЖИМ НА НЕПЪЛНОЛЕТНИТЕ**

1. Общо представяне на процедурата и кандидата.

Със Заповед № РД-21-1972/13.11.2023г. на Ректора на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ съм определен за член на научното жури на горепосочения конкурс.

Красимира Ипократова е зачислена като задочен докторант в докторска програма „Наказателно право“ към катедра „Наказателно-правни науки“ на Юридическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ през 2019 г. Отчислена е с право на защита през 2023г.

Докторантът представя необходимите документи, свързани с процедурата по защита на дисертацията.

Дисертацията на тема „Наказателно правен режим на непълнолетните“ е разработена през периода от 2019г. до сега, като е насочена към публична защита по предвидения в законите и подзаконовите нормативни актове ред.

Научното ръководство на докторанта през целия четиригодишен период е било осъществявано от доц. д-р Тервел Георгиев. Очевиден е богатият практически опит от страна на докторанта в избраната проблематика, който е работил като младши прокурор в РП – Шумен и в момента е следовател в отдел „Следствен“ към Софийска градска прокуратура. В тази връзка, въпреки допълнителната ѝ ангажираност, същата в рамките на последната една година е успяла да се справи с нужните публикации и завършването на дисертационния ѝ труд.

2. Общо за хабилизационния труд и неговите явни достойнства.

Заглавието на дисертационния труд е „Наказателно правен режим на непълнолетните“ и е в обем от 284 отпечатани страници.

Не може да не направи впечатление многообразието на обсъжданата тематика от материалното и процесуално наказателно право, предвид на множеството разпоредби, не само в НК и НПК, но и в редица международни и европейски правни актове. Това е знак за амбициозността на автора, но и поставената проблематика е твърде специфична, за да бъде обхваната пълноценно в рамките на самостоятелно научно изследване.

Работата на докторанта Ипократова е разпределена в четири глави, включващи множество отделни части, подраздели и предложение за законодателно усъвършенстване, както и библиография на български и английски език. Позоваванията под линия на автора са впечатляващи - повече от 390 на брой, като са базирани на използваната правна литература, нормативни актове и съдебна практика, поради което изложението му има не само научен, но и познавателен характер, т.е. е насочено към една по-широка аудитория от практикуващи юристи.

3. Анализ и оценка на дисертационния труд.

Структурата на труда е с логическа последователност. Заглавието добре отразява идеята на автора да направи цялостно научно изследване за наказателно правното третиране на непълнолетните лица не само в Р. България, но и в другите държави.

Първата глава от дисертационния труд със заглавие – Исторически преглед, включва действащата нормативна уредба за непълнолетните в периодите на Първата и Втората Българска държава, Византийското и Османското владичество, както и след Освобождението до наши дни.

Втората глава е особено интересна, с оглед на направения прецизен анализ в началната ѝ част на възрастта и вменяемостта, като предпоставки за наказателната отговорност на непълнолетните лица, съдържанието на вменяемостта и особеностите на невменяемостта при тях.

Ценен за практикуващите юристи се явява и разделът, в който е обърнато подробно внимание на особения режим на наказателната отговорност на непълнолетните лица. Намирам обаче за излишно отбелязването в заглавната му част, че това касае наказателната отговорност на наказателно-отговорните непълнолетни, тъй като очевидно подобна не е предвидена за наказателно-неотговорните лица. Направено е нужното разграничение при освобождаването от наказателна отговорност на непълнолетните лица, налагането на възпитателни мерки или на административно наказание. С основание е поставен акцент на приложимите наказания при непълнолетните, на отделните им видове и тяхната замяна, както и на особеностите при освобождаването от изтърпяване на наложено наказание /при условно осъждане и предсрочно освобождаване/, реабилитацията, погасяването на наказателното преследване и наложеното наказание, вкл. и на сравнително редките в практиката случаи на опасен рецидив при тези лица.

Интересни са и обсъдените промени, касаещи процесуалния статут на непълнолетните лица с последните изменения в ЗИДНК от 02.06.2023г., който влезе в сила от 01.09.2023г. Измененията са важни, с оглед на въведените особени допълнителни изисквания в провежданите наказателни производства с участието на непълнолетни обвиняеми и подсъдимни лица, имат значение и за наказателно-правния режим на непълнолетните, най-вече с оглед на възможността да се сключи споразумение при освобождаването им от наказателна отговорност.

Част Втора е отредена на Закона за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни. В нея са разгледани същността на противообществените прояви и възпитателните мерки, органите които ги налагат, статута на детските педагогически стаи, социално-педагогическите интернати и на възпитателните училища – интернати. Обсъдена е и нуждата от реформиране на досега съществуващите СПИ и ВУИ, като напълно основателно е отбелязването, че те вече не покриват съвременните изисквания, като действащият ЗБППМН отдавна е морално остарял и неработещ, което налага създаването на изцяло нов закон, третиращ тази проблематика.

В Глава Трета, част Първа авторът разглежда международните правни актове и европейското законодателство, очертаващи минималните стандарти, правила и насоки на ООН за правораздаване при непълнолетни, засягащи противообществените им прояви, мерките, несвързани или свързани с лишаване от свобода. Обсъдени са и актовете на Съвета на Европа за непълнолетните, вкл. и Конвенцията за правата на детето.

Част Втора би могла да бъде продължение на предходната такава, защото авторът не е наложително да обсъжда изцяло основните принципни правила на чл.5 „Право на свобода и сигурност“ и чл.6 „Право на справедлив съдебен процес“ от ЕКПЧ, Хартата на основните права на ЕС, Директива 2013/48/ЕС, относно правото на достъп до адвокат в наказателното производство. Достатъчно е обръщането на внимание на разпоредбите на чл.5, §1, б.“г“ от ЕКПЧ, свързани със задържането, за да се осигури надзор с възпитателна цел спрямо непълнолетен, принципа за „habeas corpus“ по чл. 5, §4 от ЕКПЧ и правилото за осигуряване на справедлив процес, вкл. за непълнолетните по смисъла на чл.6 от ЕКПЧ, илюстрирани с цитираните под линия съдебни дела на ЕСПЧ. Безспорно е значението и на Директива 2016/800/ЕС, относно процесуалните гаранции на децата, заподозрени или обвиняеми по наказателни производства.

В този смисъл горепосочените актове дават основа за обсъждане на наказателно-правния режим на непълнолетните лица, но липсва сравнително-правен анализ от страна на автора за третирането им според законодателството на конкретните държави – членки на ЕС и др. държави

по света, което би било отправна точка за използване на техния положителен опит в наши условия.

В Глава Четвърта авторът е направил добра класификация на същността и целите на възстановителното правосъдие, както и на международните правни актове на Съвета на Европа и на ООН, свързани с осъществяването му. Добре би било обаче Част II „Международни актове на Съвета на Европа, свързани с възстановителното правосъдие“ и Част IV „Европейско законодателство, свързано с възстановителното правосъдие“, да бъдат обединени и разгледани хронологично, с оглед на поставените цели. По този начин съвсем логично ще се яви и заключението в края на тази глава за бъдещето на възстановителното правосъдие по отношение на непълнолетните в нашата страна.

Финалната част от научния труд е посветена на изводите и предложенията на автора за законодателното усъвършенстване на разглежданите институти. Намирам, че няма пречка да се сподели виждането, че в Глава Осма в чл.78а от НК може да се създаде текст, съгласно който разпоредбите на ал.1 – 6 да не се прилагат, ако е постигнато споразумение между страните по медиация. Същевременно с това обаче не става ясно, в какво се изразява разграничението на условията за сключването на споразумение по Глава 28, предвидени в чл.78а от НК за освобождаване от наказателна отговорност с налагане на административно наказание глоба и тези при медиация. Може би при освобождаването от наказателна отговорност при сключване на споразумение за медиация би следвало условията да са по-стеснени по своя обхват. Отделно, трудно би могло преди да се образува изобщо наказателно производство, да бъде установено наличието на всички тези условия в рамките на медиаторната преписка, свързани с приложимата правна квалификация на деянието и предвидената за него наказателна отговорност, размерът на причинените имуществени вреди, които трябва да се възстановят или обезпечат, както и че деецът не е осъждан. В този смисъл действително трябва да се предвиди диференцирана процедура по НПК, така както смята авторът за измененията и в процесуалния закон, но същата тогава би могла да се проведе само в рамките на наказателното производство. А ако е извън неговите рамки, примерно да се реализира по реда на прокурорската предварителна проверка по чл.145 от ЗСВ, т.е. заложената законодателна промяна би следвало да се доразвие. Логично е и виждането на автора - в чл.81 от НК да се предвиди разпоредба за спиране на давността от започването до приключването на процедура по медиация между пострадалия и дееца. Но същевременно, това не би могло да продължи безкрайно във времето, като е добре да се определи все пак някакъв срок, за да не се стига до „шиканиране“ на процеса от страна на извършителя на деянието.

В заключение, материалите, представени от докторанта Красимира Ипократова отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и Правилника за развитието на академичния състав на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Независимо от констатираните дребни недостатъци в дисертационния труд на Красимира Ипократова, мога да изразя своята положителна оценка за научните и практическите му достойнства.

Становището ми е, че е представен нужният научен труд по обем и задълбоченост, както и изискуемите три публикации в научни издания - сп. *Studia Iuris*, сборник с научни трудове на ЮФ на ПУ и Юридическото списание на департамент „Право“ на НБУ, които доказват изследователските способности на докторанта, допринасят за постигане целите на дисертацията и са лично дело на автора.

В работата има някои оригинални научни и приложни приноси, като в този смисъл нужната добра научна квалификация на докторанта Ипократова е налице.

По този повод, след като се запознах и анализирах, представения от нея дисертационен труд, давам своята положителна оценка и препоръчвам на Научното жури да гласува за присъждане на кандидата на образователна и научна степен „доктор“.

05.01.2024 г.
Гр. Пловдив

ИЗГОТВИЛ:
/доц. д-р Иван Ранчев/